

dolga pet ur. Uživala sva v najlepšem paradizu zasnežene oaze tri- in štiritočakov. Pristanek z letalčkom v Talkeetni je bil precej trd, pa sva šarmantni pilotki oprostila. Tu so breze že ozelenele in končno je bilo toplo.

Alaska je Babilon vseh ras ljudi, rahli potresi so vsakdanjost in nasejenci brez vznemirjenj živijo z njimi. So veseljaki in domiselni. V stari resta-

vraciji, v kateri sva pila poslovilno alaško pivo, piše nad klavirjem z lepimi črkami na orumenelem okvirjenem lepaku:

»Prosimo, bodite dobri, ne ustrelite pianista, ker je dober, kolikor le more biti!«

Tudi najini gostitelji so bili prijazni in dobri, kolikor so le mogli biti. Zato jim dolgujeva veliko zahvalo za prisrčen sprejem in slovo.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

NA VRHOVIH SVETA

*V ljubljanskem Cankarjevem domu so v začetku aprila na novinarski konferenci predstavili knjigo »Na vrhovih sveta« s podnaslovom »Od prvih pristopov do najvišjih sten«, ki jo je izdala založba Mladinska knjiga pred stoletnico Slovenskega planinskega društva, kot je na knjigi posebej označeno. Več kot 30 avtorjev besedil in še precej več fotografov piše v tej knjigi velikega formata kronologijo slovenskih vzponov na najvišje gore in v najvišje stene sveta. Z dovoljenjem založnika objavljamo dva odlomka iz tega izredno bogato ilustriranega dela (fotografije je izbral **Stane Klemene**) - dva vzpona iz davnih let, po smeri Decken na Kilimandžaro leta 1964, ki ga je opravil **Ante Mahkota**, in vzpon na Denali deset let pozneje, ki so ga opravili **Janez Aljančič**, **Joco Balant** in **Peter Soklič**. - Na predstavitvi knjige »Na vrhovih sveta«, ki je izšla v nakladi 3000 izvodov, je načelnik komisije za odprave v tuja gorstva **Tone Škarja** povedal tole:*

OB ROJSTVU KNJIGE

»Nihče ne bi bil tako visoko, če ne bi stal na ramenih drugih.« To je jedro občutja, ko obrnem zadnjo stran te knjige in jo zaprem.

Generacija, ki ji pripadam, je pred 35 leti za svojo popotnico dobila neko drugo knjigo. Mislim na zbornik Himalaja in človek, na zgodovino osvajanja najvišjih vrhov Zemlje, na zgodovino človekovega iskanja smisla tam od Sinaja in Ararata do Everesta in Lotseja, od bibličnih časov do nedavnega leta 1956. S stavkom »Težišče alpinizma se je v naših dneh premaknilo v Himalajo« sta knjigo začela **Igor Levstek** in **Janko Blažej**, misleca in alpinista generacije, ki se je leta in leta pripravljala za Himalajo, a na koncu morala spoznati, da so bile vse študije, vsi načrti le utvara in lepe sanje nazadnje le kup črepinj. Takrat je iz razočaranja nad neuresničeno odpravo vrsta najboljših nehala plezati. Bil je pravi mali zlom našega vrhunskega alpinizma, a ostala je knjiga. Žar volje in hotenja, ki še danes veje iz nje, je preskočil razpoko, in - da spet rečem - generacija, ki ji

pripadam, je za dediščino sicer dobila materialno in organizacijsko revščino, vredno začetka stoletja, a tudi iskro, ki se jo je dalo razpihati v ogenj.

Na tarnanje o zamujenih vlakih je **Aleš Kuna- ver** rekel: kdor hoče ujeti pobegli vlak, mora teči hitreje od njega. Začeli smo zato, da Slovenci nekam pridemo: v Alpah, Himalaji, Kavkazu, Andih, s smerjo, uperjeno **na vrh sveta**.

Tak je tudi naslov druge knjige te trilogije, ki je izšla takoj po našem vzponu na Everest leta 1979. Knjiga je lepa in preprosta kot lestev, kjer je že vsak korak, vsak dvig s prečke na prečko uspeh zase, ki nazadnje privede do zaželenega cilja - na vrh sveta: Trisul - Kangbačen - Anapurna - Makalu - Everest.

Če prva knjiga predstavi prizorišče in zaneti namen, če druga opiše »tek za zamujenim vlakom«, torej dvig iz domačijstva na svetovni vrh, potem je tretja oris gmote, pravzaprav piramide našega alpinizma. Naslov **Na vrhovih sveta** je nabit s pomeni prav tako kot sama beseda alpinizem: najvišji vrhovi sveta, vrhovi celin, najtežji vrhovi, najlepši in najnevarnejši vrhovi, vrhovi zmag in porazov, vrhovi sreče in tragedij itd.

Knjiga je zbornik zgodb s prve bojne črte, a hkrati oris prostora, prelet zgodovine, ovrednotenje dosežkov, vse vpeto v konture geometrijskega telesa s širokim podstavkom in visokim vrhom; je nekakšen obračun dobe, katere tri desetletja so že zgodovina, ki pa neprekinjeno in živo prehaja v največje svetovne alpinistične dosežke zadnjih let in zadnjih mesecev; je veličasten pregled nad osupljivo količino alpinizma, ki se nam je zgodil po višinah in širinah sveta od Arktike do Nove Zelandije, od obeh konic Amerike do osemstočakov srednje Azije. Gotovo je v knjigah o osebnih doživetjih več dramatičnosti, več umetnosti, več osebnega pričevanja, a knjiga **Na vrhovih sveta** je piramida, kjer je sicer vsak kamen samostojna zgoščena zgodba o vzponih in padcih, o življenju in smrti, o želji in sreči, a šele vsi skupaj govore neko veliko, višje in širše dogajanje. Smisel

vsakega sestavnega dela piramide je v arhitekturi sami, torej v celoti.

Če se vrnem h knjigi, moram reči, da je brez **Francija Savenca** ne bi bilo. Že posamezne članke v njej je napisalo 33 avtorjev, še več je bilo fotografov, vso to gmoto je bilo treba vpeti v shemo prostora in časa, dodati geografijo in zgodovino. Če izpustim vse druge ustvarjalce in sodelavce, ne smem mimo urednika **Marjana Krušiča** in uredjalca fotografij **Staneta Klemenca**. Kajti knjiga je bila »tik pred izidom« že pred leti in od takrat se je še kar naprej tekoče in urejeno polnila z novimi in novimi dogodki, vse do Lotseja, Kangčendzenge in Anapurne, nakar ji je končno letošnji zimski predah omogočil, da ob rojstvu vsebuje prav vse, kar smo Slovenci do 1. aprila 1992, torej do danes, zunaj Evrope pomembnega preplezali. Na srečo je pri nas pisateljsko in uredniško delo dovolj poceni, da ga takšna knjiga prenese, sicer ne bi mogla iziti. Takšne knjige drugod po svetu pišejo le največji zagnanci, zato so tako zelo redke.

Julija 1957 sta Blažej in Levstek za popotnico knjigi **Himalaja in človek** zapisala: »Sistematično smo začeli proučevati himalajsko literaturo šele, ko smo menili, da smo tudi mi in naši ekonomski pogoji dozoreli, da pošljemo svojo odpravo v Himalajo. Stranski produkt tega proučevanja je tudi pričujoče delo.« Odprave ni bilo, »stranski produkt«, knjiga, pa je ostala in kot luč svetila v prihodnost. Knjiga **Na vrhovih sveta** je obračun, bilanca 35 let, pogled nazaj, pogled s ponosom in srečo, da smo bili soustvarjalci tega dogajanja, a tudi s hvaležnostjo do tistih, ki so nam pustili luč in nakazali pot.

Tone Škarja

DENALI

Vsi imamo solze v očeh, solze sreče, ponosa, hvaležnosti. Vsi ti občutki se prepletajo. Solze mož na vrhu najhladnejše gore na svetu, prvih Slovencev na tej gori visoko na severu zemeljske oble.

Tabor 3 - 2700 metrov. Veter zavija vso noč, sneg nas zasipava, ledeni kristali škreblijo po šotoru. Snega je vse več in več, šotorsko krilo pod njegovo težo neprijetno pritiska na nas. Občutka, da te zasipavajo v grob, se težko znebimo, čeprav skušamo vsake toliko časa z boksarskimi udarci v streho šotora odriniti sneg, ki vztrajno pritiska na telo in še posebej na obraz. Ob vsakem takem početju se usipava ivje, ki se ob polarnem mrazu nabira na notranji strani šotora.

Zjutraj ugotovim, da nas je gora le preizkušala. Ko hočem iz šotora, še ves dremav, vidim, da se mi je hrbet nekam globoko pogreznil v sneg. Opremem se na komolce, da bi se dvignil, pa ugotovim, da proti vsem fizikalnim zakonom ležem navzdol. Udiram se v razpoko...

Šotor smo postavili na ledeniku Kahiltna, ki živi, se premika, in to noč se je razpoka začela odpirati prav sredi šotora.

Vetrovni kot, Windy corner, kot ga imenujejo, zares zasluži to ime. Veter tu neprestano piha in močno zavija, poje, tuli, buči, ropota. Da, tudi ropota, ko ruši serake in nosi kose ledu. Da smo šotore sploh lahko postavili, smo morali napraviti ograde iz snežnih kvadrov, ki smo jih narezali s posebno ročno žago. Kljub vsemu je najvarnejši iglu, ki smo ga postavili ob šotorih. Blizzard, veter, ki nenapovedano privihra s Tihega oceana, neredko s hitrostjo tudi več kot 200 kilometrov na uro, si tu na Windy cornerju zaradi skalnih grebenov na obeh straneh zares da duška.

Tri dni smo v viharju prikovani v šotore in iglu tabora 4. Ves dan nosi veter oblake čez nas proti severu. Kot v posmeh se zvečer zjasni, pokaže se sonce, vendar le za kratek čas. Veter se obrne in nosi iste oblake spet nazaj proti jugu, čez nas, ves čas pa stresa na nas sipek sneg, ki ga kljub temu, da ga veter odnaša, zapade pol metra, ponekod tudi več. Tretji dan je spodletel poskus postaviti tabor. Po izčrpavajočem gazenju sipkega snega v vetru in mrazu smo uspeli urediti le prostor za skladišče kakih 700 metrov višje.

Že peti dan v taboru 4. Vreme se noče umiriti. Sneži, piha in megla je vsepovsod okoli nas. Ne zdržimo več. Gremo dalje. Hodim prvi, previdno tipajoč v megli in po novem snegu, ki se udara krepko prek kolen, v zavetrjih tudi do pasu. V takih razmerah je vse negotovo. Razpoke, ki jih je vse polno, so zametene, vidijo se le največje, široke deset, dvajset in več metrov. Toda teh se ne bojimo. Te vidimo. Hodimo naprej.

Zamolkel pok, kot bi se prelomil trhel ploh, prišč v očeh, kot če s smučmi zdrsiš s steptane proge v meter debel celeč... in tema. Tema spodaj, meter pred nosom pa modro zeleni led in za trenutek neskončna tišina.

Padel sem v razpoko, podzavestno zapičil dereze v led in se z nahrbtnikom oprl v drugo steno razpoke, ki je bila na srečo na vrhu široka le kak meter. Pogled navzdol je bil grozljiv. Po petih metrih se je razpoka razširila na deset metrov, še globlje na več kot dvajset in izginjala v popolni temi več kot sto metrov globoko. Nekaj sto metrov dalje se vršni del ledenika v šeststometrskem odlomu spušča v dolino na ledenik Kahiltna, ki počasi, položno, že stoletja polzi v dolino proti morju.

Ker smo navezani, me prijatelji potegnejo spet v veter, ki pa je vsekakor veliko prijetnejši kot grozljiva tišina in tema ogromnih razpok.

Najtežji dan. Čas se nam izteka. Prisišnega počitka zaradi viharjev je že preveč. Postajamo nestrpni. Pred nami je West Buttres, Zahodna trdnjava. Ledena vesina kamnitega grebena



Stolpi Paine v Čilu (Fotografija iz knjige Na vrhovih sveta)
Foto: Edo Kozorog

ima prave obrambne okope v obliki robnih poči ogromnih dimenzij. V megli išče prehod vsaka naveza zase, dokler Jocu ne uspe najti dostopa do 400-metrске ledene strmine z naklonino do 50°, ki nas pripelje na sam greben Zahodne trdnjave.

Temperatura je manj kot -20 °C, veter neusmiljeno nosi meglo, oblake in sneg prek nas s hitrostjo 80 do 90 kilometrov na uro in vse to se dogaja na grebenu več kot 5000 metrov visoko. V normalnih razmerah prijetna plezarija je postala prava kalvarija. Predvidenih pet do šest ur se spremeni na koncu v 14 ur plezanja in nepretrgane borbe z goro.

Šele ob desetih zvečer se »utrujeni bojevniki« preštejemo. V snežni luknji, kjer bivakiramo, je kmalu prijetno »toplo« - samo -22 °C, zunaj pa zdrsne malo pozneje, ponoči, živo srebro na -40 °C in veter postaja iz trenutka v trenutek močnejši. Borimo se, da nam šotorov enostavno ne bi pometlo, kot pred dobrim letom, ko je blizzard odnesel kompletno japonsko odpravo - pet alpinistov s šotorom vred. Mt. McKinley zna biti nadvse neprijazen.

Ogledujemo se, še smo vsi, toda vsi več ali manj omrzlih prstov na rokah in nogah, ter od vetra in snega omrznjenih in zabuhlih obrazov. Doktor **Soklič** ima vso noč dovolj dela, zlasti s **Pretnarjem**, ki plačuje davek gori za vse nas. Omrznjeni prsti na nogah niso šala, zato se moško odloči za sestop, čeprav ga volja in srce vlečeta na vrh. Z Američani iz Oregona, ki sestopajo z vrha in so še bolj omrznjeni kot mi - dvema so morali potem amputirati prste na rokah in nogah - se Janez vrne v dolino. Gora ga je preizkusila precej bolj kruto kot nas, čeprav bi tudi on zaslužil, da bi skupaj z nami stal na vrhu »naše gore«.

Naše solze 19. maja 1974 zvečer ob šestih na vrhu Mt. McKinleva so bile solze srečnih zrna-

LED NA KILIMANDŽARU

Kilimandžaru pravijo v jeziku tistih krajev »Sijocha gora«. Ljudje, ki živijo pod njim, ga spoštljivo imenujejo kar »Gora«. Kot bi ne bilo na svetu nobene druge gore! V resnici je Kilimandžaro velik kot pogorje. In ledeni, najvišji ognjenik Kibo se le od daleč zdi njegov edini vrh.

Dva dni in tretjega pol je minilo, odkar sem pozabil na vse druge gore. Tako blizu sem mu, da ga tikam: »Višina me daje, Kibo. Ali si še zelo visoko, Kibo?« Odgovor je korak, ki se udere v sneg. Večni sneg na ekvatorju. Led na Kilimandžaru. Tri tisoč metrov višje kot Triglav. Tako sam sem, kot je gora sama sredi ravnine: nobene sosednje gore, nobenega grebena, nobenega predgorja. Le lastna senca je spremljevalec. Na strmem ledeniku Decken sem drugi človek, prvi ponavljalet. Kmalu bom na višini, do koder je na zahodni strani Gore prišel leopard. Našli so zmrznjeno okostje. »Nihče ne ve, kaj je iskal leopard na tej višini.«

Še včeraj popoldne sem bil v dolini, komaj 1300 metrov nad morjem. Redek zrak in sonce mi tu pobirata moči. Vse bolj pogosto počivam.

V tej letni dobi je Kilimandžaro najbolj suha gora, kar sem jih spoznal. Pod previsom najdem kos starega ledu. Vzajem ga s seboj. Nenadoma presledek med skalami. Zagledam aluminijasto streho »Koče Kibo«, do nje se hodi tri dni z druge strani gore, sam pa sem bil še včeraj zjutraj v Nairobiju.

V višini Mont Blanca sem. Ob štirih popoldne odprem vrata največje od štirih aluminijastih kolib in prebudim dva bradača, ki počivata na pogradih. V sosednjem pločevinastem »šotoru« leži na tleh sedem nosačev. Ekspedicija, ki je tri dni potovala sem gor iz Arushe. Povprašam za vodo.

»Ni vode. Mi smo jo prinesli iz doline. Tri dni hoda.«

Zdaj vem, da bom moral še danes do prvih snegov na Kilimandžaru, da si bom lahko sku-

hal čaj. Čez dve uri se vrnem z vetrovko, zavezano v vrečo, polno snega. Bencina imam dovolj, da bom nakuhal litre vode; hrane preveč, saj nisem mislil, da mi bo višina pobrala ves tek.

Tako sem se že navadil, da sem sam z goro, da z obema Američanoma, ki bosta jutri po »normalki« poskušala priti na vrh, le malo govorim. Kuham in jem, kolikor morem.

Ob enih po polnoči tretjega dne razgrejem kuhalnik. V koči je pretemno, zato grem kuhat na mesečino.

Ko so leta 1938 Decken prvič in zadnjikrat preplezali, so za ledenik potrebovali dva dni. Vzajem vso opremo za bivač. Oprtam si nahrbtnik in po izhojeni »normalki« zapustim kočo. Luna in bleščeči sneg spremenita noč v dan. Čez nekaj sto metrov zapustim peščen greben in začnem dolgo prečnico proti jugu. Hodim pod ogromnimi ledeniški odlomi ledenika Retzel in Decken mi je vse bliže. V dolinah so oblaki. Vitki sosednji vrh Mavenzi je kakor kartonasta kulisa, ki je še bolj črna kot nebo.

Pridem na sneg. Navežem dereze. Ob pol šestih - še vedno je noč - sem na robu velikega ledenika. Seraki nad menoj še mirujejo. Zdi se, da bom po polici med dvema ledenima razpokama našel pot na hrbet Deckena. Toda led je veliko prestrm, da bi lahko tvegali plezanje ponoči. Ustavim se na skalni rami. Skuham zajtrk, in ko se še vedno ne zdani, se naslonim na nahrbtnik in zaspiam.

Čez pol ure me prebudi dan in ozrem se iz stene: Mavenzi je že pod obzorjem. Torej je pred menoj še šeststo metrov ledu. Razvijem vrvi, zavrtam prvi ledni klin. Pripravim kamero. Vse, kar fotografiram, je samo sneg in led. In stopinje, ki jih sekam vanj. Fotografiram samo goro. Nikogar drugega.

Vrv se odvije do konca. Zavrtam nov klin in se vrnem po starega. Varovanje me tako zamudi, da bom gotovo bivakiral, če se ne preneham varovati. Zvijem vrv. Ledni klin, »bodalo«, in cepin sta opori za roke, dereze pomagajo nogam. Kmalu bom tako visoko, kot je na drugi strani gore prišel leopard. Popolnoma sem pozabil, da me žulijo izposojeni čevlji. In nisem več sam: »Ali si še zelo visoko, Kibo?« se pogovarjam z goro.

Ob desetih dopoldne je na vse strani samo še sonce. Na snežnem grebenu velikega kraterja sem. Decken je ostal pod menoj. Dereze škripajo na grebenu, ki vodi še petdeset metrov višje, na najvišji izrastek ledene kupole. Slabo mi je od napora. Greben, amfiteater nad ugaslim kraterjem, se vleče brez konca. Štejem korake. Uro in pol potrebujem za nekaj sto metrov. Potem zagledam skalo in zastavo. Vrh!

Vrh Uhuru. Vrh Svoboda. Zastava Tanganjike, knjiga s podpisi, bakrena plošča s posvetilom

predsednika Nyerereja. V sneg postavim fotoografski aparat, napnem samosprožilec.

Noge so se razbolele do kraja. Vsak korak navzdol je trpljenje. Moram navzdol! Ob treh popoldne sem v koči. Nikogar ni.

Obsedla me je misel, da bom še danes v dolini. V koči pustim vso hrano - ostalo je je za nekaj dni -, izlijem bencin in odšepam v dolino. Noge, obute v sposojene čevlje, so že popolnoma krvave.

Kar naprej dol. Ob pol osmih zvečer me sredi pragozda ujame noč. Sneg na Kibu so zakrile krošnje dreves in nikogar več ni, ki bi mi svetil. Prižigam vžigalico za vžigalico in iščem pot. Prižgem bencinski kuhalnik, da bi mi bil plamen za svetilko. Izgubim se. Potem spet najdem pot, pohitim, hodim debelo uro in sem na koncu spet pri hudourniku, ki sem ga bil prečil še za dne. Moram se umiriti, saj bom sicer taval vso noč. Tipam korak za korakom in kadar pod podplati ne čutim več steze, poklekem in iščem pot z rokami. Končno vzide luna in nisem več mesečnik. V gozdu je še vedno temno, toda ni več brezupno. Opolnoči prebredem reko in potem sem na širokem kolovozu, ki vodi v Loitokitok.

Sezujem se in grem bos skozi roso. Noge me tako bole, da ne čutim trnja.

Ante Mahkota

Najvišje smučišče na svetu

Če bi ga hoteli obiskati, bi potrebovali kar nekaj časa in še več denarja. Leži namreč v Južni Ameriki, točneje v Boliviji, na pobočjih gore Chalcaltavo na višini več kot 5000 metrov.

Zaradi bližine glavnega mesta La Paza je dokaj dobro obiskano. Cesta vas pripelje do smučarske kočice andinističnega kluba na višini 5180 metrov. Tam vas čaka kakih 1000 metrov dolga žičnica s 340 metri višinske razlike. S smučišča je tudi enostaven dostop na oba vrhova Chalcaltava; prvi je visok 5395 metrov, drugi pa je 50 metrov nižji.

Za primer, da se boste odločili za takšno smuko, še nekaj koristnih napotkov. Žičnica obratuje samo konec tedna, za prevoz iz La Paza, najem smučarske opreme in dnevno vozovnico za žičnico boste odšteli približno 1800 tolarjev (preračunano iz dolarjev). Če boste pripeljali s seboj tudi svojo smučarsko opremo, boste prihranili še nekaj tolarjev. Samo še letalsko vozovnico do Bolivije si morate kupiti, pa še kakšen sendvič in pločevinko piva, nato pa srečno smuko!

I. M.